СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 21. Джерзі Сіти, Н. Дж., пятниця, 27-го січня 1939. No. 21. Jersey City, N. J., Friday, January 27, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1018, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

ЖАХЛИВЕ ТРЯСЕННЯ ЗЕМЛІ В ЧІЛЕ

САНТІЯҐО (Чіле). — Трясення землі, що побило всі дотеперішні рекорди в тих околицях, знищило коло 20 міст у Чіле. Одно місто, Чілян, що має 50,000 мешканців, вцілості обернулося в руїну. Другим містом, що тяжко потерпіло, є столиця Консепсіон. Кажуть, що найменше десять тисяч людей згинуло. Та не виключене, що те число значно більше. Вулиці по містах цілком завалені цеглою і камінням, так, що неможливо рятувати тих людей, котрі присипані, а котрих стогони розносяться безнастанно. Деякі частини міста занялись вогнем. Всі електричні, ґазові і водопроводні получення пірвані. Цілий край представляє жахливий образ.

ХОЧУТЬ ПЕРЕБУДОВУВАТИ НЮ ЙОРК.

НЮ ЙОРК. — Нюйорська комісія пляновань одобрила плян, щоб 170 „бльоків" у східній частині долішнього Ню Йорку перебудувати, усуваючи перестарілі будинки, а ставляючи на їх місце модерні. Населення цеї частини приняло плян з одушевленням.

БОРОТЬБА УРЯДУ З СЕНАТОМ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Барклі, що є прихильником уряду, старався в сенаті так маневрувати справу грошей на безробіття, щоб голосування відтягнути можливо якнайдалі. Бо так, як сьогодня стоять справи, то більшість голосів пішла би проти уряду і не привернула б суми 150 мільйонів долярів на безробіття, які сенат обтяв. А урядові йде не лиш про самі гроші, але також про престіж, який через те обнизився.

РОЗКОЛ У ЮНІЇ АВТОМОБІЛЬНИХ РОБІТНИКІВ.

ДІТРОЙТ. — Гомер Мартин, голова юнії автомобільних робітників, яких начисляють 400,000, написав до Джана Луиса, голови К.П.О., отвертого листа, в якому резиґнує з членства в екзекутиві К.П.О. В тому ж листі Мартин закидає Луисові, що той провадив підступну і шкідливу політику в автомобільній юнії, політику, яка шкодила робітничому рухові, а прямувала до особистої сили Джана Луиса. Мартин далі закидав Луисові, що той прямує до диктатури та що для тих цілей звязався зо сталінськими аґентами в Америці.

ПРОТИВЛЯТЬСЯ ЗНЕСЕННЮ ЕМБАРҐА.

ВАШИНҐТОН. — У сенаті сенатор Луїс виголосив промову, в якій говорив, що не лиш не треба зносити заборони вивозу зброї до Еспанії, але треба цю заборону скріпити. Бо вивіз зброї до воюючих европейських країв може втягнути Америку у війну з европейськими краями, в першій мірі з Німеччиною, Італією та Японією.

КАЖУТЬ, ЩО АМЕРИКАНСЬКЕ ЛЕТУНСТВО Є ПОЗАДУ ЕВРОПЕЙСЬКОГО.

НЮ ЙОРК. — Тут розпочався зїзд американських летунських інжинирів, у числі 400. Уступаючий голова товариства, Врайт, заявив, що кілька літ тому Америка вела перед у якості і скількості будови літаків. Тепер Америка лишилася значно позаду деяких европейських країв.

НЕРЕДБАЧАЄ ДЛЯ НЮ ЙОРКУ „КУЛЬТУРНИЙ ПРОВІД".

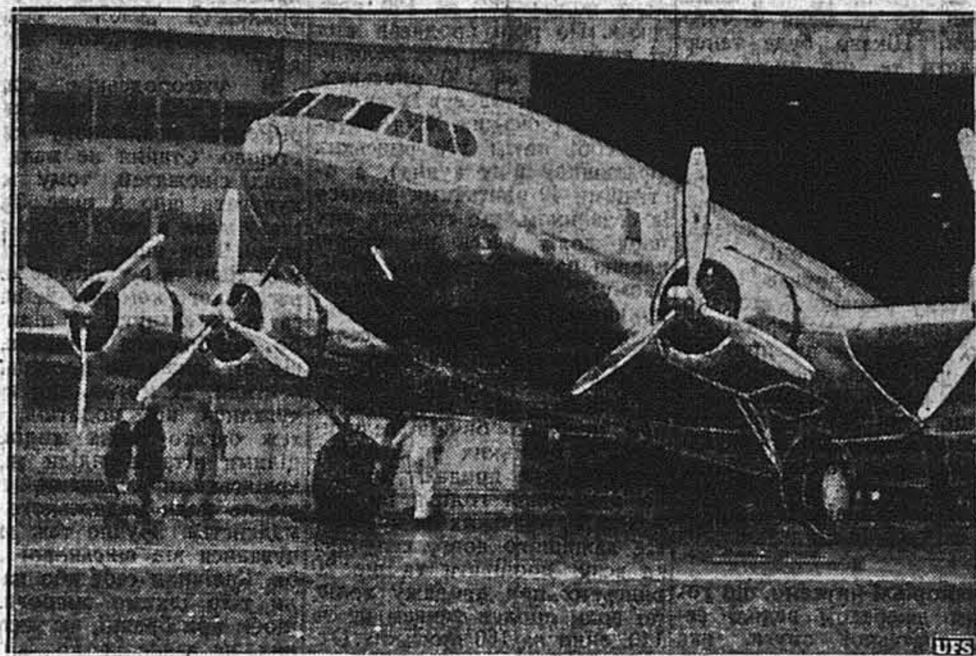
НЮ ЙОРК. — Президент Колюмбійського університету, Ніколас Ботлер, на зборах американських „пілґрімс" сказав, що недалекий уже той час, що Ню Йорк перебере культурний провід так званої „західньої цивілізації". Колись столицею цеї цивілізації була стара Греція, яка створила величезні інтелектуальні цінности. Опісля Рим, який створив законодавство, організацію, будову шляхів і комунікацій. По нім перебрав ту ролю Лондон, що був осередком вільнодумних струй. Тепер Европа занепадає, а провідна роля чимраз більше переходить до Ню Йорку.

ПРИГОТОВЛЯЄ ПЛЯН ДЛЯ БІЗНЕСУ.

ВАШИНҐТОН. — Новоіменований секретар торговлі, Гопкінс, заявив, що він оголосить у короткому часі плян для бізнесу, на основі якого він мав би прийти до ожиблення. Притім Гопкінс сказав, що 1938 рік був трохи гірший від попереднього. В попереднім було 69 біліонів долярів загального приходу, а в 1938 — 64 біліони. Плата працівникам виносила в 1938 р. 42 біліони, а в попередньому 45.

ЗАСУДИЛИ ЗА ОБМАН.

НЮ ЙОРК. — Анну Кунашевську, яка була власницею шифкартового бюра в Ню Йорку по тім, як її чоловік поповнив самогубство, суд засудив на 15 місяців арешту за обманства і дефравдацію сімох тисяч долярів.

НОВИЙ ВЕЛИКАН ПОВІТРЯ.

Найновіший літак-великан, придуманий спеціяльно для літання верхніми шарами атмосфери, звичайно висотою 20,000 стіп. Коли він летить такою висотою, то є „опечатаний", себто лише механіки можуть відкрити його двері. Він буде возити на собі 33 пасажирів днем, а 25 ніччю. Недавні проби цього літака в Сієтлі, в стейті Вашинґтоні, були удалі.

ЗГОРІЛО КІЛЬКАДЕСЯТЬ ТИСЯЧ КНИЖОК.

У Варшаві згоріли видавничі заведення М. Арцта. Згоріло кількадесять тисяч книжок, вартости кількасот тисяч зл.

СТОЛІТТЯ МАНДРІВКИ БУРІВ.

В Полудневo-африканській Унії відбулася врочистість століття мандрівки бурів з першої оселі голяндських осадників Капляндy на північ, до сьогоднішньої Полудневo-африканської Унії. Вісім возів, запряжених волами, що вирушили з полудня шляхом давніх бурів, зіхаливв по кількамісячній подорожі в Преторії, яку прикрасили врочисто прапорами, головно в барвах старої бурської республики. На свято прибули тисячі гостей.

ПІДПАЛИЛИ БУДИНОК ФІЛІЇ „ПРОСВІТИ".

Вночі на 16-го м. м. біля 12-тої опівночі невислідженi досі злочинці підпалили будинок філії „Просвіти" в Любачеві. Палії облили бензиною двері й коридор крізь дірку, пробиту в дверях, і тоді підложили вогонь. На щастя, завважили пожежу ще завчасу громадяни: Михайло Вахнянин (сторож будинку філії), Степан Пилип та інж. Кость Біжко й угасили її самі. Шкоди є на приблизно 200 зл.

ДОМІВКА „ПРОСВІТИ" ЗГОРІЛА.

У Плаву, повіт Стрий, вибухла в домівці читальні „Просвіти" пожежа. Вогонь перекинувся також на кооперативний склеп, що міститься в тому самому домі. Дім згорів до тла. Втрата досягає 5,000 зл.

АДВОКАТ ПАЧКАРЕМ ФАЛЬШИВИХ ДОЛЯРІВ.

Державна поліція придержала у Віндзорі 31-літнього адвоката з Шікаґо, Альфонса Сопчука, обвинувачуючи його у пачкуванні фальсифікатів канадійських 10-долярових банкнотів. Поліція знайшла в його посіданні таких фальсифікатів вартости $4,620. Візник таксівки й одна дівчина, що були „вкушені" ошустом" на вимині, доїхали йому кінця, бо помогли поліції попасти на слід Сопчука.

ПРИПИНИЛИ ДІЯЛЬНІСТЬ ЧИТАЛЬНІ „ПРОСВІТИ" В РОСОХАХ.

Староство в Добромилі припинило діяльність читальні „Просвіти" в Росохах тому, що „діяльність того товариства виступає проти обовязуючого права й загрожує безпеці та публичному порядкові". Від цього рішення внесено відклик до воєвідства. Слід додати, що в короткому часі припинено в згаданому районі діяльність чотирьох читалень: у Посаді Хирівській, Городовичах, Лопушниці й тепер у Росохах.

ПОКЛАЛИСЯ НА ВУЛИЦІ.

Ґрупа безробітних уладила в Лондоні оригінальну демонстрацію як протест проти відмови властей виплатити безробітним підмогу. Безробітні поклалися на дорогу на Оксфордському майдані, в центрі міста, і припинили рух. Поліція мала чимало труду, заки усунула цих демонстрантів.

ТРІЙНЯКИ.

В Білашівці, повіт Костопіль в Івана Щука прийшли на світ трійнячки, самі дівчинки. Вони зовсім нормальні й здорові.

ЧАЙНИЙ ВЕЧІР „СОЮЗУ УКРАЇНОК" У ХУСТІ.

В неділю, 11. м. м., відбувся в новопридбаній домівці „Корона" в Хусті чайний вечір „Союзу Українок". Імпреза, що мала на меті запізнати ширші сфери інтеліґенції та закордонних гостей зо співами й танцями в Карпатській Україні, пройшла з повним успіхом. Багато гостей мусіли з причини браку місця на салі відійти додому, не побачивши цієї цікавої імпрези.

Величезний успіх мали українські національні пісні у виконанні хористів театру „Нова Сцена" та танці, причому акторки цього театру виступили в народних строях. Барвистий калейдоскоп ноші доповняли голубі одностриї „Січовиків".

Настрій на салі був якнайкращий. Було враження, що вся дія проходить по давньому — в ужгородській „Короні".

На вечерницях були приявні й представники уряду. — („Новий Час").

ГРАБІЖНИЦЬКА СИРЕНА ВЖИЛА МОЛОТА.

В Торонті трапляється багато грабункових нападів, у яких фіґурують гарні дівчата. Ось так Вилієм Ґіліґен, 33 літ, зайшов до готелю на пиво, де познайомився з двома гарними паннами і їхнім товаришем. По пиві поїхали на проґульку за місто. Коли висіли з авта, мужчина хопив Ґіліґена ззаду за пояс, а одна з „панночок" витягнула приладженого молота й ним тричі вгатила Ґіліґена по голові. Ограбленого й непритомного знайшов у рові моторист і завіз до лічниці. Від ударів молотом тріс череп Ґіліґена.

ЕВРОПА МОБІЛІЗУЄТЬСЯ

ЛОНДОН. — Англія, хоч думає тільки про мир, готується до війни. До оборони втягає міліони цивільного населення і приготовляє його вже тепер. Найбільше денервуються люди непевністю. Це пізнати найкраще на біржі, на якій тепер вартісні папери постійно спадають, подібно як у Ню Йорку й Парижі.

Італія і Німеччина покликують резервістів.

Як у пресі так і в політичних колах дебатують над тим, що властиво має значити німецька й італійська мобілізація. Особливо турбуються німецькою мобілізацією, бо вона є того роду, як та, що минулого року попередила кризу в Чехословаччині й прилучення Судетчини до Німеччини. Тоді, як пише лондонська преса, Німеччина також нічого не говорила, а тільки переводила мобілізацію. Назагал панує думка, що теперішня німецька мобілізація є на те, щоби поперти домагання Італії в Африці, а властиво на Середземному морі.

Франція готується.

Що міжнародня ситуація дуже напружена та що може вибухнути воєнний конфлікт, видно й з того, що й Франція змісцнює свою військову силу й покликує до військової служби коло 50,000 резервістів.

І ТУТ КАРПАТСЬКА УКРАЇНА.

БУКАРЕШТ. — Пишуть, що „Залізна Ґвардія" ще не цілком зліквідована, хоч убито її головного провідника, Кодреану, та інших визначних провідників. Остався ще живим заступник Кодреану, Іван Віктор. Та він, кажуть, утік до Карпатської України враз з іншими своїми приклонниками, з чого румунський уряд дуже незадоволений.

Лякає Велика Україна.

Американський кореспондент, який доносить про ці чутки, додає, що акція за Велику Україну, яка ведеться в Карпатській Україні, є загрозою для Румунії.

ПИШУТЬ ПРО ПАРАДИ.

ВАРШАВА. — Польська преса переповнена подробицями про приїзд до Польщі німецького міністра заграничних справ; Рібентропа. Але описують головно велику параду, з якою принимано німецького дипльомата на залізничім двірці, а потім на обідах. А позатим тільки повторюють те, що вже нераз було сказане, а саме: Польща хоче бути в приязні з усіми, а головно з Росією і Німеччиною.

В СПРАВІ ЖИДІВСЬКОЇ ІМІҐРАЦІЇ.

ВАРШАВА. — До Лондону виїхала жидівська делеґація з Польщі, на чолі з рабіном Шором, щоб там увійти в тісні звязки з іншими жидівськими організаціями з цілого світу. А це на те, щоб спільно виробити плян, як і куди вивезти більшу скількість жидів з Польщі. Домагаються знесення обмежування іміґрації до Палестини.

ШУКАЮТЬ МАСОНІВ.

ВАРШАВА. — В польськім соймі домагаються, щоби проголосити публично всіх тих, що були членами розвязаних масонських льож. Виходять з цього заложення, що масон, як раз зложив присягу, остається масоном навіть і тоді, коли розвязано льожу, до якої він належав.

ВИСЛАННИК СЛОВАЧЧИНИ ЇДЕ ДО АМЕРИКИ.

БРАТІСЛАВА (Словаччина). — Виїхав до Злучених Держав Константин Кулен, щоби пропаґувати серед американських словаків ідеї „словацького націоналізму". Кулен був правою рукою словацького провідника, о. Глінки.

ЩЕ ОДНА РЕОРҐАНІЗАЦІЯ.

МОСКВА. — Переведено четверту з черги реорганізацію комісаріяту тяжкої промисловости. Тепер його цілком знесено. На його місце створено 6 нових, від себе незалежних комісаріятів. Думають, що може це що поможе. Дотеперішній комісар тяжкої промисловости, Лазар Каганович, став тепер комісарем топлива.

БАРСЕЛЬОНА ЗРЕЗИҐНОВАНА.

БАРСЕЛЬОНА (Еспанія). — Йдуть далі завзяті бої за вдержання, зглядно здобуття Барсельони. Але доля міста вирішена. Це знають мешканці, яких є до двох міліонів. Вони тепер відтяті. Нема куди втікати. Тому, як подають кореспонденти, ждуть байдужно, що принесе хвилина.

ФРАНКО ПЕРЕМОЖЕ.

ПАРИЖ. — Нема сумніву, що ґен. Франко матиме в скорому часі цілу Еспанію в своїх руках. З тим уряд уже погодився. Але йде тепер про те, щоб з такої перемоги не скористали надто багато Італія і Німеччина. Ось тут і сук, над яким ломить собі голову французька дипльомація.

АМЕРИКАНСЬКІ УКРАЇНЦІ: БЕЗ ОГЛЯДУ НА ВСІ ІНШІ ВАЖНІ НАРОДНІ СПРАВИ, ТРЕБА НАМ ПОДБАТИ ПРО УЧАСТЬ У СВІТОВІЙ ВИСТАВІ В НЮ ЙОРКУ. ХТО МОЖЕ, ХАЙ ПОМАГАЄ ДІЛОМ, ХТО ІНШИЙ ХАЙ ПІДПОМАГАЄ АКЦІЮ ГРОШЕВИМИ ЖЕРТВАМИ.

ДАРИ І ЖЕРТВИ ПОСИЛАТИ НА АДРЕСУ:

NICHOLAS MURASZKO, Treasurer

UKRAINIAN AMERICAN EXPOSITION ASSOCIATION

P. O. Box 1014, Church Street Annex, New York, N. Y.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

БРЕШИ, ТА МІРУ ЗНАЙ

Якийсь вислужливий комуністичний пропаґандист розписався в останньому числі часопису „Внешная Торговля", що є офіціяльним орґаном російського комісаріяту заграничної торговлі, про велитенську економічну потугу теперішньої советської Росії, якої вона достигла за панування диктатора Сталіна, а советський уряд заставив тепер чужих кореспондентів у Росії переслати цю пропаґанду своїм ґазетам.

Зо статті, котрої винятки саме перекаблювали до Америки, виходить, що економічний стан советської Росії світлий. Мовляв, колись Росія мусіла купувати всякі фабричні вироби, та від кількох літ вона вже розвинулася до того, що купує лише тоді, коли саме хоче. Що більше, вона ще недавно мусіла продавати свої продукти, щоб добути гроші, потрібні на закупно чужих товарів, а нині розвинулася до того, що вже продає лише тоді, коли хоче. Вона вже виробляє в себе все, чого їй треба. Вона вже самовистарчальна. Економічно незалежна країна. Властиво, економічно найбільше незалежна країна в світі...

Такі речі пише советська ґазета, знаючи, що їй ніхто в Росії не буде мати відваги заперечити, ні навіть у сумнів піднести. На все це не подається ніяких цифр, дарма, що комуністична тоталітарна держава може собі вкладати цифри про внутрішні справи так, як їй лише подобається, бо громадянство не має найменшого засобу провірити зложені урядом цифри. Називається Росію самовистарчальною країною, навіть найбільш самовистарчальною країною в світі, себто навіть більш самовистарчальною, ніж капіталістично високо розвинена Америка, котра має загально освічене населення й не переходила ніяких внутрішніх потрясень.

Хвалиться советська Росія, що вона розвинула не лише звичайний фабричний промисл для достави потрібних населенню фабрикатів, але навіть фабричний промисл для виробу фабричної машинерії, чим, як звісно, правдомовно можуть похвалитися лише найвище економічно розвинені країни світу. Донесення подорожних по советській Росії доказують, що советська Росія не то не розвинула машинового промислу, але й навіть звичайного фабричного промислу, що послуговується чужими машинами. Навіть у тих випадках, де вона має фабрики і виборляє товари, вона не може відповідно розповсюднювати цих товарів по краю через недорозвій своїх лучбових засобів.

Безсоромна самохвальба кінчиться замітною увагою, що нібито недавній комісар торговлі завинив за слабий розвій російської торговлі, себто, що новий комісар її розвиває як слід. Значить, і в советській Росії повторяється стара царська система, котру характеризував іще Тарас Шевченко, що, мовляв, у російській офіціяльній історії кожний цар застає царство в повній руїні, розбудовує його до найкращого стану, але наступний знову застає його в руїні.

З історії терпінь Карпатських Українців

(На підставі меморіялу Е. Еґана).

Сьогодні Карпатська Україна віддихає вільним повітрям. Стає їй лекше, бо має свою владу. Але скільки та країна витерпіла, то один Бог знає. Які тяжкі обставини треба було українським селянам на Закарпатті пережити, можна пізнати і з того, що про ці обставини пише **меморіял Едмунда Еґана,** з роду шотляндця, якого вислав був мадярський уряд, щоб розслідив положення, бо українські селяни перестали платити державні податки, бо не мали з чого платити. Цікаво буде тепер пригадати те, що писав цей Еґан, котрий виявив себе приятелем бідного й визискуваного селянина. За це Еґан переплатив своїм життям. Лихварі-жиди, проти яких він звернув свій меморіял, спричинили його передчасний кінець. Його вбили в 1901 році.

Еґан промандрував усю Карпатську Україну і все, що бачив, списав у меморіялі до уряду. Вказуючи на причину нужди українців, виступив він головно проти жидів, доказуючи, що вони обсіли всю Карпатську Україну та зруйнували верховинців усякими штучками. Жиди ті прийшли до Карпатської України з Галичини та з Росії.

*

У **меморіялі** читаємо, що головним джерелом недолі селян карпатської смуги, яка належала до Мадярщини, є те, що невідповідно перевели у практиці земельний закон: селянам забрали сіножаті та пасовища, а навіть почасті ґрунти, які вони передтим уживали як спільну власність. І цей наскрізь хліборобський, обіднілий нарід дістався в руки торговельного елементу — жидів!

В деяких околицях жиди загарбали вже 50 процентів селянських земель. Нема ніодної оселі, хочби вона складалася лише з 8-ох хат, де не жив би хоч один жид — посередник до всього. В місцевостях більшого руху жидів багато більше. Нпр. у Волівці на 1,115 християн є 212 жидів (20%), у Сваляві на 1,836 християн 373 жидів (25%), у Верецьких 639 жидів (42%), у Мукачеві на 11,000 мешканців 6,000 жидів (60%), у всьому сваляському повіті з 56 громадами є 3,833 жидів (16% усього населення).

Вони винаймають майже всі полонини та сіножаті великої посілости і віднаймають селянам. У їх руках усі коршми, які підривають моральну і матеріяльну силу народу. Всі підводи, головнож до вивозу дерева з панських і державних лісів, у жидівських руках. Вони посередничать при всякій торговлі, торгують поживою, одежею, хліборобським приладдям, ломами каміння, шутром, взагалі всім.

Так подав Еґан з тим, що найменший процент, який брали жиди за часів Еґана, був **три ринські від 10 ринських, отже 30%. Колиж довжник трохи збіднів, тоді лихвар зараз підвищував процент на 1 ринський тижнево від 10 ринських. У деяких місцевостях брали по 2 ринські тижнево.** Довжник боявся сам зробити донос за такий грабіж, бо тоді втратив би всякий кредит на будуче. Колиж якого лихваря заденунціював священик або службовик, зараз такого підпалили або й убили.

Найбільше процвітала **лихва худобою.** Жид купував пару бичків за 70 ринських і віддавав їх селянинові до „рівного подїлунку" за 100 ринських. По році продавав жид ті воли на спілку із селянином нібито за 140 ринських, хоч тихцем продавав їх купцеві за 160 ринських. Жид відтягав собі потім 100 ринських (фальшиву ціну купна), а останніми 40 ринськими ділився із селянином, що годував тих пару волів увесь рік своєю пашею на своїй оборі. При цьому відтягав селянинові припадковий довг із процентами, так, що спільник-селянин одержував звичайно чисте зеро. А щож заробив посередник? Він заробив: 30 ринських при передачі бичків селянинові, 20 ринських як половину зиску при продажу волів і по однорічній годівлі щонайменше 10 ринських як процент від давнішого довгу селянина за всякі провіянти та ще 20 ринських при продажу волів, бо воли продав тихцем не за 140, лише за 160 ринських. Отже заробив в однім році за 70 ринських капіталу — 80 ринських, себто 115 процентів!

Подібне діялося і при „вставлювані" селянам корови. Корова коштувала 35 ринських, а він віддав її селянинові („вставив" у його стайню) за 50 ринських. До трьох літ корова мала телятко три рази. По трьох роках вів жид чотири штуки на торг і знову продавав тихцем за вищу ціну. Заробок жида був тепер іще більший. За чотири штуки **від вложеного капіталу (35 ринських) мав чистого зиску найменше 125 ринських.** Селянин діставав усього кілька ринських, бо доїв три роки корову... В непашнім році мусів іще селянин купувати у „свого" жида полонину. Інакше могла худобина змарніти або згинути, а тоді всю втрату мусів винагородити жидові селянин-спільник. За „вигоду", себто „вставлення" худоби до стайні, мусів селянин возити свого „добродія" по всіх торгах і працювати на жидівських ґрунтах даром. Робітникові-женцеві платили тоді звичайно денно 60—70 крейцарів, три чарки горівки та пачку тютюну. А „свому" жидові селянин мусів працювати у жнива за 30 крейцарів, а в деяких сторонах, де не було дворів, діставав селянин **за порубання стоса дров пачку тютюну вартости 3 крейцарі.**

Коли хто поважився виступити проти такого визиску, того жиди нищили. Священика у Вербяжі пустили вони до трьох літ тричі з димом за те, що він важився станути до ліцитації полонини, що досі була в жидівських руках. Священикові в Долішніх Верецьких загрозили за ліцитацію підпалом, а коли він обезпечив усе своє майно від вогню, то жиди повирізували чотирьом його коням у ночі язики. З Галичини привозили багато кльоців до тартаку у Волівці. Частина візників ставала не в жида в коршмі, а в селянина з Ляториці на попас. За це жиди пустили того селянина з вогнем. У марамороськім комітаті основували були в деяких селах задаткові каси та крамниці на лад галицьких. Жиди вислали своїх людей до священика в Долішній Бистрі (що став головою тієї орґанізації), і ті перестерігали священика, щоб він закинув таку роботу. Священик засміявся та сказав, що так працює десять людей і колиб він і виступив із орґанізації, то це не спинилоб діла. Небаром після того підпалили господарство священика з 4-х углів, він утратив усе своє необезпечене майно. Деканові з Долішніх Верецьких поручив міністер хліборобства списати в його деканаті селянську худобу, простір полонин і сіножатей, що є в селянських руках. Декан їздив від села до села, списував. Небаром прийшли до декана жиди та радили йому „подоброму" залишити цю роботу, бо може якийсь недобрий і підпалить заві просив владу, щоб його чимскорше перенесла на іншу парохію, бо він у Сускові непевний ні свого, ні своїх дітей життя. Той священик належав до тих, що теж повідомив був про лихварство жидів. Селяни опинилися в комірнім, а землю віднаймають від жидів. Ні худоба, ні збіже, ні сіно не належать до них, хоч вони працюють коло того. Їм дає жид лише частину, решту бере собі.

Увесь господарський інвентар такого жида в селі, це одна велика шопа, де зложена кукурудза. З величини такої шопи можна пізнати, скільки вже ґрунтів загарбав такий жид. Сам він увесь рік не береться до ніякої польової праці. Його робота це восени приказати „своїм" селянам: „Тепер звозіть „мою" кукурудзу!"

В ужгородськім комітаті держава мала в місцевості Тури-Реметі розплодову кінську стайню. Стайня не мала власних сіножатей, тому мусіла купувати сіно й овес. Та доставу мали в своїх руках лише жиди. При винаймі пропінації у Волівці та сусідніх селах берегівського комітату не важився ніхто станути до ліцитації, бо всі боялися шинкаря, що від літ винаймав пропінацію.

Жиди, як могли, так викручувалися від податків. Було теж багато таких жидів, що цілими літами сиділи між українськими селянами, а все ще не мали мадярського громадянства. Зручно теж викручувалися від військової служби. Калічили себе або натирали тіло їдкими смаровилами, щоби при бранці, як неспосібних, не взяли їх до війська, або підставляли хорих чи калік.

Жид почував себе певним, що все виграє справу в суді. Ось приклад: До крамниці у Сваляві зайшов був лісничий, багатша людина, купити шроту. Щойно в крамниці переконався, що не взяв грошей зо собою. Жид поборгував йому шроту за 30 крейцарів. Як лісничий вернувся до дому, захорував і до тижня помер. Умираючи, зробив при свідках заповіт, що не має ніяких довгів крім 30 кр. за шріт. Десять днів по смерті лісничого прийшла до вдовиці урядова комісія з купцем зо Сваляви та зафантувала за фальшивий довг небіжчика 200 ринських частину спадщини. Справа пішла перед суд, купець поставив своїх свідків, свідків удовиці не допустили і суд присудив купцеві 200 ринських із процентами, вдовиця заплатила кошти процесу.

Грабунки та вішання були за мадярських часів звичайним явищем. Стверджено, що злочину допускалися жиди. Між русинами в останніх десятках літ (1900-тих р.р.) були лише два опришки; число підпалячів, розбишак і злодіїв зпоміж жидів доходило до соток.

Старший командант кошицької жандармерії (куди належали комітати берегівський і ужгородський та інші) сказав Еґанові, що публичному порядкові та безпеці загрожують у тих сторонах лише жиди, і то захожі. Український селянин спокійний і колиб не жиди, то в усій тій околиці не треба би ніодного постерунку жандармерії. **Український нарід, сказав той командант, побожний і богобоязливий. „Я це провірив сам моїв досвідом — каже Еґан у меморіялі.** — Цілий рік обовязуюся ходити по всіх полонинах, лісах і дебрах без зброї, самособою під умовою, що не стрінуся з жидом. Ці зайди трівожать лише людей, терором панують над ними. Вони тут безмежні пани".

Банк або задаткова каса не могли на Закарпатті вдержатися. Пробували кілька разів оснувати позичкові каси, та жиди все змовлялись і всіх довжників каси нищили матеріяльно. Якжеж приходило до ліцитації довжника, не зявлявся ніодин купець на майно довжника і каса тратила гроші, які була позичила селянинові. Гроші можна було позичати на Закарпатті лише у жида, розуміється на лихву.

Хоч які вбогі приходили жиди з Галичини чи Росії на Закарпаття — зпочатку такий те декана. Священик у Сускожид живе просто з милостині своїх одновірців — то таки дбає про науку своїх дітей. У глибокій Верховині, де в селах крім священика та вчителя не було звичайно ніодного письменного, жиди удержували на свій кошт покутного вчителя, т. зв. „бохера". Такий бохер ходив від хати до хати, збирав жидівську молодь, від чотиролітніх почавши, і вчив релиґії, читати, писати, а головно рахувати. В Сиготі відбувався навіть двічі до року „торг" на бохерів.

Коли лише лихвар придбав собі тут і там кілька селянських господарств шахрайствами та лихварством, тоді обезпечував будинки від вогню. Небаром потім підпалював сам ті обезпечені будинки і предмети, гроші за обезпечення забирав у свою кишеню, а ґрунт віднаймав знову селянам. Деякі жиди були вже так добре відомі асекураційним товариствам, що ніяка краєва асекураціуя не хотіла приймати їх обезпечення. Тому вони мусіли обезпечуватися за границею. Деякі жиди забагатіли з такої асекураційної спекуляції і жили потім собі вигідно в містах.

Чужинець, що вперше зайшов би у верховинське село, не завважив би відразу нужди селян. Бо хоч у деяких великих місцевостях жиди займали і займають уже четвертину або третину населення, а подекуди навіть половину, то в глибокій Верховині мають вони ледви по 3—5 хат. В селі треба роздивитись і розслідити маєткові відносини, а покажеться, що третина, половина або й більше як половина селян не має вже землі, бо ввесь їх ґрунт перейшов уже в руки 2—3 жидів.

Хто із захожих у селі побачить худобу, цей і не здогадується, що переважна її частина належить також до жидів. Селянин годує лише худобу й уживає. За часів Еґана у всій Свалявщині було 6,500 коров і волів, з того жидівських 3,192 штуки. В поодиноких селах була ще більша ріжниця.

Земля до половини в руках жидів, що не є і не будуть ніколи хліборобами, лише вважають цю землю предметом торговлі.

Ті карпатські верховини були колись пралісом. Ті, що викорчували та справили цю землю, ті що тисячу літ зрошували її своїм потом і тут сповняли совісно свої громадянські та патріотичні обовязки в мирних чи воєнних часах супроти держави — ті хлібороби за Мадярщини були здані на ласку і неласку зайшлих жидів. „Двигнути їх лежить у нашім державнім інтересі" — так закінчив свій меморіял до мадярського міністерства державний комісар — шотляндець Еґан.

Д-р Антін Княжинський.

Чи „чесність із собою"?

Повторяємо часто цей висказ В. Винниченка як основну вимогу особистого й загального життя; повторяємо його, не добачаючи цього, що він був виправданий тільки в очах світогляду, що його представником є Винниченко, й не добачаючи цього, що така вимога стоїть у різкій суперечності з тим світоглядом, що його принесла нова доба в житті світу, — з ідеалізмом.

Щоб можна було осудити вартість цього висказу, розгляньмо його в сполуці з цим світоглядом, з якого він виплиає, як його конечний наслідок (консеквенція) — це є у сполуці з матеріялізмом.

Матеріялізм, як окрема форма світогляду, признає дійсне (реальне) існування тільки матерії, але заперечує це існування духові. Та матеріялізм мусить стверджувати життя й мусить знайти його вияснення; отже вияснює він його рухом атомів матерії, яким силу виконати цей рух дає збережена в них енерґія. Але життя має ще один цікавий свій вид, що його не можна булоб вияснити таким робом; таке вияснення булоб для цього виду життя невистарчальне; йде тут про суспільне (соціяльне) життя людей. Вияснити його пробував уже не сам вище зясований матеріялізм, але його похідна вітка, чи — так би мовити — відворотна сторона, т. зв. раціоналізм. Цей останній вияснив лад соціяльного життя і його закони т. зв. абсолютними незрушними законами розуму. Отже ці абсолютні (незрушні) закони розуму мали би правити суспільним життям.

Тепер виринуло питання: що це є суспільність? Те питання вияснив матеріялізм так: суспільність — це сума всіх живих людських одиниць. Отже людська одиниця є творцем цих т. зв. абсолютних законів. Але людські одиниці могли встановлювати ріжні закони, й не тільки могли, але таки встановлювали. Значить, абсолютні закони перестали бути абсолютними. Правду, вартість життя вияснювали вони ріжно. Виходило з того, що є стільки способів розуміти правду (вартість), скільки є людей. Правда отже — як кажемо — стала релятивною вартістю; людська одиниця стала одною, а радше одинокою мірою вартости. Коли перенести це все в ділянку моралі, етики, чесноти, тоді кожна людська одиниця мала право встановити для себе закони етики.

Ішло тепер про те, щоб людина жила за законами своєї власної „правди", щоб кермувалася в житті цими видуманими собою законами. Це є вартість слів: „чесність із собою".

(В цій короткій статті не маємо змоги докладно розглянути матеріялізм чи ідеалізм, бо нам іде тільки про те, щоби прослідити вартість повторюваного за Винниченком висказу).

В релятивізмі правд матеріялізму знайшов він сам свою смерть, а на його руїнах віджив інший світогляд, створений в основі давно, який одначе щойно тепер розбудовується, — це є ідеалізм.

Ідиалізм — це форма світогляду, яка бачить основу життя і його причину в дусі. Правда, поза духом існує й матерія, але вона існує тільки для цілей духа. Дух править життям, дух нормує його і дух є найвищою вартістю життя. Дух є правдою.

З цього випливають уже всі дальші консеквенції цього світогляду.

Дух є незмінною вартістю, завжди однією й тою самою; через те правда ідеалізму є справді незрушна (абсолютна); вона має вартість доґми.

Тепер виринали би питання: Яке місце в цьому світогляді займає жива людина, людська одиниця? Що кермує її життям? Як має вона вирішувати питання вартости своїх учинків, отже питання моралі, етики, чесноти?

Людська одиниця — це не тільки її тіло, що через нього вона належить до якогось біольоґічного роду; вона є ще — й те найважніше — духовою істотою. Як духова істота, вона є витвором надрядної вартости духа нації. Цей дух кермує її соціяльним життям, цей дух нормує її погляд на життя. Та з цього виникає й обовязок людини: вартість своїх учинків, своєї моралі, чесноти мірити вищою вартістю — добром нації, бо вартість кожного вчинку є тоді тільки правдива, коли цей учинок є в згоді з незрушною, абсолютною вищою вартістю.

Інакше — значить, коли він є скермований на особисту, видуману для своєї користи, для заспокоєння своїх еґоїстичних забагів ціль, він противиться цій правді, отже є злочинний, неморальний, нечесний.

Отже не: „чесність із собою", **але чесність із законами цього духа,** що його частиною, як духові істоти, є кожна людська одиниця. — („Жіноча Доля").

ПЕРЕКАЗ ПРО ХУСТСЬКИЙ ЗАМОК

Місто Хуст, теперішня столиця карпатсько-українського уряду, як і інші карпато-українські міста, лежить у стіп замку, якого початок сягає прадавніх часів. Нарід називає цей замок Червона Скала. Ця назва звязана з гарним переказом. Цей народній переказ опрацював у гарній поетичній формі карпато-український поет **Василь Ґренджа-Донський „Червона Скала" (Князь Богдан) епос про Хустський замок з XIII. століття на основі народнього переказу.** Видання друге, перероблене й доповнене, Ужгород 1938 8° стор. 112, Видання Т-ва Українських Письменників.

Дія відбувається підчас татарських нападів у 13. столітті. На замку в Хусті володів тоді український князь Богдан. Як прийшла вістка, що надходять татари, Богдан виступив із військом проти них. Бій скінчився невдачею, татари зайняли замок, забрали в полон усю замкову службу, також княгиню та її синка і вертаються у свої степи. Розійшлася чутка, що князь Богдан згинув у бою. Як татари ділили полонених, княгиня припала татарському ватажкові. „Вона піде до мого шатра і буде моєю дванацятою жінкою" приказав ватажок. Княгиня воліла би радше бути останньою невільницею, та це їй не вдається: ватажок хоче вбити її синка, коли вона буде йому противитися. Хоч-не-хоч княгиня мусить пристати на його волю, а синка виховують на татарського войовника. Минає багато літ, княгиня постарілася, вона стала вже звичайною рабинею, син, що вже підріс, не знає, що ця стара жінка це його мати. Раз потайки вдалося княгині використати хвилину, щоб порозмовляти з сином і сказати йому правду. Врадилися втікати. Подорозі княгиня впала з утоми, перед смертю завісила синові на шию медалик — свою одиноку памятку від чоловіка, князя Богдана. Тимчасом князь Богдан, що був лише ранений, зайняв знову замок і ввесь той час думав лише над тим, щоби пімститися на татарах. Одного дня сповістили князя, що до замку наближається якийсь молодий татарин. Богдан сів на коня, виїжджає проти татарина та вбиває його мечем. Тепер щойно побачив медалик і пізнав, що вбив рідного сина. Уладив синові величавий похорон, одначе не всилі втишити жалю, тому кидається на свій меч і поливає власною кровю свіжу могилу. Кров закрасила цілу гору начервоно, відси і пішла її назва: Червона Скала.

ДАЄМО ДО ВІДОМА ЧЛЕНАМ І УРЯДНИКАМ ВІДДІЛІВ: 1, 2, 7, 9, 28, 31, 78, 85, 90, 98, 186, 189, 201, 228, 231, 248, 265, 305, 314, 365, 382, що

Окружні Збори

тих відділів відбудуться

В НЕДІЛЮ, 29. СІЧНЯ (JANUARY 29, 1939)

В ГАЛИ ЦЕРКОВНІЙ,

438 WEST PINE STREET, MAHANOY CITY, PA.

Збори зачнуться точно в годині 2:30 пополудні.

Проситься урядників згаданих відділів явитися точно. Кожний відділ повинен бути заступлений обовязково, бо є важні справи до полагодження.

ЗА ОКРУЖНИЙ КОМІТЕТ:

Дмитро Капітула, предс.; **Онуфрей Косцюк,** кас.; **Іван Чепа мол.,** секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЛИСТ З КРАЮ.

Недавно я одержав від свого брата з краю, вчителя, лист. Він вісім років учителював у селі Вронках, аж у 1929 його зредуковано, бо не хотів перейти на польське. Після цього він віддався в цілості народній роботі на терені Скалатщини. Він поклав чимало труду в організуванні Союзу Українських Купців, був кореспондентом Промислового Банку і т. п. Та ось тепер мов грім з ясного неба дістав приказ від польського уряду забиратися зо Скалату й йти в глиб польської держави, а то тому, що його вважають „небезпечним" і не хочуть, щоб він жив у „прикордонній смузі". Це вже четвертий український громадянин - патріот, що на приказ польської влади мусить опускати рідні сторони і йти в світ за очі. Такого допускається Польща на основі свого закону, яким вона виселює всі небажані особи зпід границі. Коли мій брат опускав Скалат, місцеве громадянство його щиро і з жалем прощало.

В томуж листі брат дякує за витинок з нашої американської „Свободи" про нашу нюйорську маніфестацію. Вони там надзвичайно радіють з нашої роботи. Той витинок вандрував там з рук до рук, бо всі українці хотіли його читати.

Тома Івасечко,
Ню Йорк, Н. Й.

НОВА КНИЖКА ЗГАДУЄ УКРАЇНЦІВ.

У Фарго (в листопаді 1938 р.) появилася книжка: NORTH DAKOTA (371 сторінок). Є це одна з 49 інших подібних книжок про держави і посілості Злучених Держав. Це книжки, які видає THE AMERICAN GUIDE SERIES, THE W. P. A. PROJECT. Вони не мають наукового характеру. Це „Показники по державі".

Про українців згадується у книжці про Норт Дакоту в трьох місцях, на сторінках 83, 209 і 222. Пишеться, що українці були піонірами декотрих околиць та заселюють повіти Берлей, Меклін і Билингз і заховали свою музику, танці, обичаї та мальовничу одіж. У Греси Бют справляють іще й тепер весілля по стародавньому, нераз і три дні. Про українських поселенців у Вілтоні (WILTON) подають, що перші іміґранти прибули в 1897 р. та працювали в копальнях вугілля. Тепер мають дві церкви, одна через дорогу від другої. Літом плекають цвіти довкола хат та по городах.

За інші села з українським населенням (а є їх 27 додаткових) нема в цій книжці ніякої згадки. Нема згадок навіть про такі села як Київ та Ґорґем (Gorham). З цього видно, що хоч сотки людей збірали матеріяли, а уряд видав на ту ціль багато тисяч долярів, та книжка таки не дописала. Про румунських і болгарських жильців нема навіть згадки.

В. Галич.

ЗЛОЧИНСТВО.

Статистика злочинств у Злучених Державах з 1936 року виказує, що злочинів (не переступств!) було за рік 1,333,526, а за рік 1937 1,415,816. Значить, що в 1937 році було 82,290 більше злочинів в році 1936. Дальше каже статистика, що Злучені Держави видають 15 біліонів долярів річно на поборювання злочинства, та що цей видаток не зменшується, але збільшується з кожним роком. Дальше статистика стверджує, що найбільше злочинств є в Америці, та що жадна країна в світі не може дорівняти у злочинах Америці. Комітет, котрий провірював ці справи, розвязки не знайшов, ані не порадив, що робити, щоби злочинство в Америці зменшилось.

Хто хоче це провірити, хай загляне до "THE WORLD ALMANAC" на рік 1939, сторінка 78—79.

Тепер питання, звідки береться злочинство. В. Гасій порушив ту справу в числі 13 „Свободи" з дня 18. січня. Його заболіло (як і кожного українця), що між нашим українським народом знайшовся тип, котрий допустився каригідного вчинку, та що злочин звязано з українською галею в Ню Йорку, а вона так тісно звязана з українським життям. Гром. Гасій правильно вказав на те, що виховання дітей на добрих громадян залежить передовсім від родичів.

Та інакше виглядає справа щодо ліку на злочинство. Гром. Гасій є тої думки, що як будемо ходити до церкви, то буде краще, бо церква учить моралі. Та тут п. Гасій змірив справі з одного боку, а статистика виказує, що більшість злочинців це люди, що їх можна вважати релігійними.

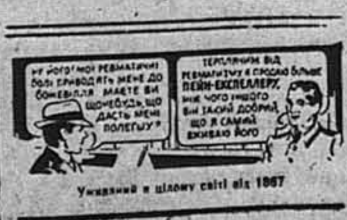
Найбільше нещастя полягає, на мою думку, в тому, що родичі не виховують дітей як слід. Діти, котрі виросли без дисципліни, мають найбільший нахил до злочинства. Коли до грецького фільософа привели трилітню дитину на виховання, то боялися, що дитина замолода. Але фільософ відповів, що привели йому дитину не замолоду, але 3 роки застару. Родичі повинні вщіпити дитині моральні засади.

Пригадую собі, як в нашім селі був сотрудником один священик, що є тепер на американській землі, і як виганяв особисто молодь з коршми до церкви. А нинішня церква в Америці має нераз бару під церквою, або через дорогу. Американська школа також не поборює злочинства, коли учить, що кожний має в Америці нагоду бути багатим, коли тільки схоче. Дитина, як наїсться такої науки, то, бажаючи стати багатою, часто береться до злочинства.

За приклад візьмемо хочби того схоплювача в Флориді. Вкрав дитину, вбив та взяв окуп, бо хотів те мати, що багачі мають. А самий був сином духовника.

Дитину треба вчити, що ми живемо на світі на те, щоби робити іншим добро, а не зло, тоді можемо надіятися краще. Достоєвський сказав: Як би ми один одному зробили добро, то той світ зробилиб раєм. Тоді і злочинства не булоб. Знаю людей, котрі, як то кажуть, з церкви не виходять, але кишені треба було добре тримати перед їх дітьми. Церква і школа не вистарчають. Треба ще домашнього виховання. Воно найважніше.

Михайло Люлька,
секр. 401 від. У. Н. С.,
Сайксвіл, Па.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

МАНЧЕСТЕР, Н. Г.

Листопадове Свято.

Наша громада, хоч невелика, всеж оповняє свій національний обовязок, якому ініціятиву дають свідомі громадяни союзовці, націоналісти і Союз Українок. В неділю, 20 листопаду, в годині 4 пополудні заповіджено панахиду за поляглих герів, котрі віддали своє життя за свій рідний край. Вже в 3-тій годині зачали люди сходитися до церкви, щоб узяти участь у тій панахиді. В 4 годині до церкви увійшли: голова ОДВУ, Ю. Датків, Командант Американського Леґіону, п. Томас Вінгайте і П. Кухар, а за ними 4 ветерани американської армії зо світової війни, між ними і наш гр. Н. Маркович. Далі за ними несено прапори український і американський, а позаду молоді дівчата несли вінок, котрий положили на могилу, що була уладжена в церкві. Панахида зачалася точно в 4. годині. Її відправили місцевий парох о. П. Боберський і о. В. Рошко з Сейлем, Масс., що тому місяць приїхав зо старого краю. Підчас панахиди о. П. Боберський виголосив патріотичну проповідь і попросив усіх людей, щоб удалися до парохіяльної салі на дальшу програму свята.

Вступне слово сказав Ю. Датків, голова ОДВУ, і пояснив зібраним ціль великого свята, котре ми мусимо справляти так довго, поки не дістанемо своєї вільної держави. Потім виступив місцевий хор під управою п. Г. Лесюка і відспівав національні пісні, за що публика винагородила його бурею оплесків. Опісля говорили декламації: п. М. Ковальчук, голова Союзу Українок, і п. М. Буцяк; а також маленькі діти: В. Кіт, М. Кіт і В. Буцяк. Найбільшу увагу звернули присутні на декламацію молодої дівчини Р. Бурин, котра декламувала про Данилишина і Біласа, за що отримала бурю оплесків. Святочну промову виголосив о. Володимир Рошко і зазначив, що українці не пролили крови надармо, і незадовго прийде час, що дочекаємося вільної неньки України. Потім голова ОДВУ, Ю. Датків, пригадав зібраним, що нашим святим обовязком є зібрати жертву для наших бідних інвалідів. Збіркою занялися: Ю. Датків і П. Кухар.

Жертвували: Д. Косцянка $2; по $1: П. Кухар, Ю. Датків, П. Петрик, П. Мигаль, М. Добрянський, А. Беднарчик, В. Петрів, М. Костина, О. Буцак, Я. Стечкович, В. Петрикович, Н. Маркович, Г. Новосад, В. Максимець, В. Бревка, І. Ковальчук, С. Ірха, М. Бохонок, В. Голота, М. Потеребушка, В. Баканець, М. Хруняк, В. Стефанюк, М. Тижбір, К. Грицуна, П. Харко, П. Качмарський, М. Голей; по 50 ц.: Г. Лесюк, А. Кирилюк, П. Струк, В. Качмарський, І. Струса, Н. Кирилюк, З. Могиляк, П. Бойко, Т. Ґоломбовський, А. Хомяк, В. Качмарський (мол.), Н. Шопяк, В. Синедяк, І. Беднарчик, М. Романець, М. Бурин; дрібними $7.23; з 25-літнього ювилею гр. Е. і З. Могиляка $9.77; Союз Українок зо своєї каси $10. Разом $65, котрі розділено так: на іваліднв $35, на Карпатську Україну $20, на визвольну боротьбу $10. Гроші вислано через Обєднання на призначену ціль.

Юрій Датків,
голова від. 45. ОДВУ.

БРУКЛИН, Н. Й.

Свято в 25-ту річницю смерти Лесі Українки.

Заходом відділу Союзу Українок і молодечого відділу Дочок України в Брукліні відбулось 15. січня б. р. в новім Українським Національним Домі при вул. Гренд свято в память 25. річниці смерти великої української письменниці і поетки, Лесі Українки.

Свято відкрила предсідниця місцевого відділу С. У. А., пані Бодак, короткою промовою. Про життя Лесі Українки виголосив довшу промову місцевий - парох української гр.-кат. церкви, о. А. Лотович. Промовець у своїх словах віддзеркалював життя письменниці, яка, хоч була хорою від дитинства й до кінця життя, то проте духом була сильна і той дух виявився в її творчості, в якій накликувала свій нарід до боротьби за волю. Промовець накликав брати примір з Лесі Українки, працювати й жертвувати для справи визволення українського народу з таким завзяттям і самопосвятою, як це робила покійна письменниця. Бо волі українському народові ніхто не принесе в дарунку, а ми самі мусимо її здобувати.

Добре опрацьований реферат про літературну творчість Лесі Українки відчитала головна предсідниця С. У. А., пані Вагнер з Джерзі Сіти. До молоді промовляла по англійськи пані Кмець з Йонкерсу, Н. Й., заклікаючи молодь не цуратись українства, а навпаки, горнутись до українських організацій, щоб у них загартуватись до праці, яку прийдеться перейняти після старшого покоління. По англійськи промовила також молода предсідниця місцевого відділу Дочок України. Програма свята була переплітувана хоровими співами, що їх виконував молодечий хор під проводом місцевого дириґента, п. Савицького. Відіграно соля на скрипці, а також деклямовано поезії Лесі Українки. Особливо вдало випала деклямація молоденької панни Черник, за що присутні не жалували оплесків. Замітне те, що молоденька декляматорка, хоч належить уже до другого покоління, родженого в Америці (бо її мати роджена і вихована в Америці), володіє знаменито українською мовою.

На заклик пані Вагнер переведено на поміч Карпатській Україні збірку, яка принесла поверх $70. Присутніх на святі було понад три сотки. Відспіванням „Ще не вмерла Україна" свято закінчено.

Анна Захарчук.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ФАР РАКОВЕЙ, Н. Й.

З родинної забави для Карпатської України.

Дня 14. січня з нагоди свята „Маланки" влаштовано в домі гром. Франка й Меланії Петровських забаву, на котру зібралася горстка знайомих з ближчої й дальшої околиці. Забавою проводив як „тостмайстер" гр. Яків Притика. На зазив пані Мельничукової й Зарембової зібрано збірку на Карпатську Україну. Зложили: гром. Петровський $5; гром. Заремба, Воджан, Мельничук, Саків, Чечиль, Ґрабовський, Морусій, Притика, Микитин, Сеник, В. Воробець по $1; Тесляк 50 ц.; Подурок 25 ц. Разом $16.75. Збірку переслано через Обєднання.

Іван Мельничук.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Поміч Карпатській Україні.

На поклик Українського Червоного Хреста ОДВУ товариство Матерей і Дочок при українській пресвитерській церкві в Нюарку при співпраці місцевого відділу У. Ч. Х. ОДВУ перевело в себе збірку старого одіння і грошей на підмогу Карпатській Україні. Збірка, що тревала два тижні, випала дуже вдатно.

Люди приносили в більшості порядне, чисте, а навіть нове одіння та обуву з винятком кількох річей, котрі треба було вичистити. Та тут знана жертвенність нашого бізнесмена, п. Івана Штогрина, знов стала в пригоді. Він радо приняв ті речі до чищення в своїм заведені "Perfect Laundry Co.", за що товариство Матерей і Дочок складає йому щиру подяку. Зібрані на поживу та пересилку гроші в сумі $17 передано на руки Укр. Червоного Хреста ОДВУ.

Параня Онищук,
голова від. 22. У. Ч. Х. ОДВУ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На Карпатську Україну.

Збірка одежі на підмогу братам у Карпатській Україні відбулалася також в моєму склепі, ще заки У. Ч. Х. і ОДВУ занялися були такою збіркою. Отож продовжалась моя збірка рівночасно з їхньою і коли У. Ч. Х. висилав свою збірку, я вислав з ними 13 скринь ріжної одежі зо своєї збірки. До цього грішми зложили на поміч Карпатській Україні $28, які я переслав через Обєднання. Жертвували: Дмитро і Анна Мельник $15, Антін Пасічник $10, М. Костирка $2, С. Малярський $1.

А. Пасічник.

На народні цілі.

Гром. Петро Григорак з Сан Франціска, Кал., переслав від себе через Обєднання $5 на Рідну Школу. Гром. Степан Кухарчук з Редінґ, Па., переслав $3, з призначенням по $1: на Рідну Школу, визвольну боротьбу і Карпатську Україну. Гром. Андрій Сисак з Фріменсбурґу, Па., переслав на Рідну Школу $2.50, які зібрано на хрестинах у гром. Комоньків у Бетлегемі, Па.

ВІЛІЯМСТАВН, Н. ДЖ.

На народні цілі.

На панахиді за поляглих Січових Стрільців зібрано $5, а до того доложили по $1: І. Витязь, І. Аркатин. Разом $7 переслано через Обєднання.

Іван Витязь.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

На інвалідів.

На Листопадовім Святі в Перт Амбою переведено збірку на українських інвалідів, що принесла $77.78, які переслано через Обєднання на призначену ціль. Зложили: П. Гаврилів $6; по $5: Тов. „Січ", Бр. св. Николая, Сестр. Неп. З. Пр. Д. М., Жіноча Громада; о. І. Шуховський $2.25; Н. Фенчинський $2; Н. Колодій $1:50; по $1.25: Стеф. Шуховська, Ірина Шуховська, Іванна Шуховська, Стеф. Цюбар; по $1: Ксеня Полуйко, Т. Пашуля, С. Гонимар, Т. Пізнак, І. Благий, Роз. Гавриш, С. Кордяк, В. Берко, П. Лайкош, П. Макар, І. Ваверчак, Г. Мисак, В. Дригинич, Д. Вовк, Дора Бернацька, М. Ґурняк, Ф. Щуцький; по 50 ц.: Каролина Мисак, Т. Мощар, М. Дячишин, Д. Ґураль, М. Чумир, Л. Циктор, С. Гамусяк, М. Вітів, Олаф. Білінська, М. Павук, Н. Марків; решта дрібними.

о. І. Шуховський.

НЮ БРИТЕН, КОНН.

На Карпатську Україну.

Переслано через Обєднання $97.62 на Карпатську Україну. Ці гроші зложили отсі місцеві організації: з листопадового концерту укр. прав. церква $47.62; Т-во „Січ" $25; Т-во св. Петра і Павла, від. 254 У. Н. С. $15; жіночий кружок $10.

Степан Керелейза, секр.

БОЛТІМОР, МД.

На Світову Виставу.

Бр. Пресв. Тройці, від 320 У. Н. С., ухвалило дарувати з братської каси $10 на день Світової Вистави в Ню Йорку, що відбудеться 18-го червня ц. р. Члени перевели збірку на ту ціль. Зложили по $5: Ф. Стець, М. Шулька, Г. Шулька; по $2: Т. Західний, П. Мармаш, С. Кузик, Г. Подгорняк, П. Ємха, М. Криж; по $1: І. Малко, М. Дмитрів, Г. Іванович, В. Гнатюк, Т. Тарас. Разом $42, які вислано на руки корпорації Світової Вистави в Ню Йорку.

Г. Шулька, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.

З хрестин на народні цілі.

Дня 8 грудня м. р. в громадян Володимира й Анастасії Ваґнерів по охрещенні новонародженої доньки відбулася весела забава, серед якої гості не забули й про Рідний Край і зложили на його потреби $17. Вислано через Обєднання: $10 на Карпатську Україну і $7 на Рідну Школу. Зложили по $1: В. Вагнер, В. Бенцаль, І. Дубик, А. Наконечна, А. Соронтіно, М. Клапко, П. Костецька, К. Стефанович, М. Турянський, С. Турянська, А. Кмець, П. Жарський, С. Костирка, Н. Кадубець, Г. Євусяк, В. Клапко; по 50 ц.: М. Шустакевич, П. Дзядів.

А. Наконечна.

МАВНТ ЮНІОН, ПА.

На Карпатську Україну.

Мала горстка українців, що живуть у Мавнт Юніоні, зложили на поміч Карпатській Україні $17.95. Жертвували по $2: Д. Пасічник, І. Круть, Т. Бурич, В. Ґубицький; по $1: Н. Ґоль, О. Двожак, М. Янець, Д. Гриньців, Т. Грабовенський, М. Бігун; І. Холевський $1.25; по 50 ц.: М. Сташко, І. Гундяк, Д. Якимець, Н. Ковальчик; по 35 ц.: В. Гриньців, В. Зурило. Разом $17.95. Колядою занялись: Д. Пасічник, І. Крупа, В. Губіцький, Т. Бурич, М. Ковальський. Гроші вислано через Обєднання.

Дмитро Пасічник.

БАТ, Н. Й.

На народні цілі.

Засилаємо через Обєднання $27, які ми заколядували в часі Різдва, і призначуємо $10 на Карпатську Україну та $17 на Рідну Школу в Галичині. Колядою занялись: П. Бойчук, С. Макітра, М. Макітра, В. Муран, А. Муран, Ф. Лопушак, В. Лесишин, І. Гавринський. Жертвували: В. Муран $5; П. Бойчук $3; по $2: С. Макітра, І. Ґерич, В. Лесишин, І. Гаврискький, Г. Думак; по $1: Ф. Лопушак, І. Романець, І. Машуга, В. Напроцький, Я. Михайлюк, В. Ґерон, Я. Лоза, М. Мельник, Л. Струк, панна Гарасим; по 50 ц.: Л. Капраль, І. Машуга; Н. Лоза 25 ц. Мурани і Макітра трудилися своїми автами. Розходу було 25 ц.

Колядники.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

На Карпатську Україну.

Дня 2-го січня ц. р. Союз Українок ім. Лесі Українки, від. 39, справив своїй секретарці, пані А. Шевців, несподівану забаву з нагоди її іменин. Предс. пані Герцак зложила в імені члениць щирий привіт, а касієрка Текля Івашків вручила китицю цвітів. Серед забави члениці забажали зробити щось хосенне. На жадання пані Шевців і її мужа Михайла забрала голос пані Агафія Душанська і закликала зложити дар на Карпатську Україну. Приявні зложили $5, які вислано через Обєднання.

Текля Івашків, касієрка.

ПРОТОКОЛ
З РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ОБЄДНАННЯ, 24. ГРУДНЯ 1938.
(1)

На засіданні, що відбулося під ч. 81—83 вул. Ґренд, у Джерзі Сити, зголосили свою участь у нарадах і були приявні такі особи: О. Ревюк, д-р Л. Мишуга, Д. Галичин, М. Мурашко, Ю. Павчак, С. Демидчук, Анна Середа, І. Клок, В. Череватюк, М. Близнак, Г. Герман, Марія Малевич, Степанія Галичин, М. Пізнак, Е. Ляхович, Р. Слободян, В. Душник, М. Лехицька, Марія Герман (Боднар), І. Габода, Н. Нововірський, В. Михалишин, Марія Кусий, С. Шумейко, М. Данильченко, Олімпія Гамкало, А. Яремко, Ольга Онуфрів, Р. Лапіка.

Предсідник Омелян Ревюк відкрив збори і прочитав програму нарад, яку принято. Опісля вигoлосив звіт, що був друкований у ч. 303 і 304 „Свободи" п. з.: „Українське питання на еміграції вчора і нині". По нім здавав звіт рекордовий секретар Обєднання, д-р Л. Мишуга. Його звіт був друкований у ч. 8 і 9 „Свободи", п. з.: „З праці Обєднання". Далі здавав звіт фінансовий секретар Д. Галичин, якого звіт був друкований у ч. 6 „Свободи".

В імені контрольної комісії здавав звіт М. Пізнак. Він говорив, що контрольна комісія день перед нарадами в своїм повнім складі, себто в прияві інших членів комісії, В. Череватюка і М. Близнака, перевела точну контролю книжок, посвідок, чеків, листів, банкового конта, і знайшла все в найкращому порядку. М. Пізнак говорив, що в фінансових звітах Обєднання стало знаходиться сума $25 на місячне удержання канцелярії. Ця сума йде не лише на заплату праці канцелярії, але також на покриття всіх почтових оплат, тут в Америці, а також до краю, отже на саму працю в канцелярії лишається дуже мало. В імені контрольної комісії М. Пізнак висловив фінансовому секретареві признання за ощадність, бо ціле ведення канцелярії, враз з усіми видатками і працею, коштувало менше як два відсотки (1.80).

Розпочато дискусію над звітами. С. Демидчук говорить, що робота представлена як слід і що видно поступ. Найцінніше було це, що вислано делеґата до краю в часі чехо-словацької кризи. Подає внесок, щоб дати д-рові Мишузі признання за добре виконання своєї місії в Европі, що під кінець дискусії приняли ухвалили. Також дає внесок, опісля переголосований, щоб висловити подяку У. Н. Союзові за фінансування делеґата до Европи. Далі говорить, що потрібно видавати брошури англійською мовою, а також, коли цього потрібно, видавати на ведення Обєднання більше грошей, включно до 3%, які позволяє конвенція Обєднання. Завважує, що справи палення церков у Польщі ми в Америці не використали як слід.

В. Душник запитує, чи були з боку екзекутиви Обєднання спроби втягнути до праці молодь. Предсідник Ревюк відповідає, що опісля це буде додатковий звіт від молоді.

І. Клок питає, чи справу доносів на наші провідні кола як слід провірено та чи знайдено винуватців. Також завважує, що від таких справ, як та, що сталася в „Українській Галі" в Ню Йорку, українська суспільність мусить рішуче відгородитись. Треба офіційно повідомляти судові власті, що з ними ми не маємо нічого спільного.

М. Пізнак відповідає, що справа злочину в „Українській Галі" поволі вияснюється, і судові власті не приписують цього нашій суспільності. Радить, щоб не втручались у ті справи посторонні люди, бо викличуть заколот.

Г. Герман завважує, що „Народна Воля" закидала націоналістам, що через їх роботу ми втратили Мукачів і Ужгород. Він хотів би знати, що в карпатській справі зробили соціялісти. Д-р Л. Мишуга відповідає, що він у своїті говорив про ті кола, про які знає, що вони працювали для Карпатської України.

По вичерпанні дискусії принято звіти й ухвалено екзекутиві і контрольній комісії вотум довіря.

Д. Галичин зробив в імені Карпорації Світової Вистави таку заяву:

Як уже відомо, справою участи української іміґрації в Світовій Виставі в Ню Йорку займається Українсько - Американське Виставове Товариство, якого членами є ті представники організацій, котрі були вибрані на загальних зборах ріжних національних товариств, що відбулись у березні 1938 року. Представники тих товариств, зібрані на згаданих зборах, були постановили, що виконний комітет Виставового Товариства повинен підготовляти нашу участь у Світовій Виставі відповідно до тих засобів, якими Товариство буде розпоряджати, це є, відповідно до суми зібраних жертв. Українська іміґрація своїми жертвами мала дати відповідь до 15-го липня щодо того, чи Виставове Товариство має братися до будови павільону.

Маючи на увазі, що до 15-го липня було зібраних усіх грошей тільки $1,500, то тимсамим Виставове Товариство було змушене залишити справу будови павільону, а взятись тільки до підготови такої участи, яка буде можлива відповідно до зібраних жертв. Отже праця виконного уряду Виставового Товариства провадиться тепер у двох напрямках, а саме, у веденні пропаганди за збіркову акцію і в підготові нашої участи в Українським Національним Дні на Світовій Виставі, який має відбутися 18-го червня 1939 року.

Щодо ведення пропаганди в справі збіркової акції, то виконний уряд поміщував уже в часописах цілу низку дописів про вагу нашої участи в Світовій Виставі, видавав заклики й комунікати, виготовив та порозсилав збіркові листи до ріжних організацій і осіб та листувався з ними, заохочуючи їх до збіркової акції. Крім того молоді, тут роджені члени Виставового Товариства, в порозумінні з цілим Товариством повели ще окремо пропаґанду за збіркову акцію серед молоді, підготовляючи в тій цілі велике підприємство — баль у Ню Йорку, з якого дохід буде призначений на підготову Українського Дня на Світовій Виставі.

Досі збіркова акція не принесла ще бажаних успіхів, бо в останніх місяцях виринули надзвичайно важні справи, на які українська іміґрація мусіла звернути пильну увагу. Маю тут на увазі створення Карпатської України, якій українська іміґрація поспішила з щедрими матеріяльними жертвами.

Та треба сподіватися, що українська іміґрація, яка завжди розуміла свої обовязки і супроти Рідного Краю і супроти розбудови нашого тутешнього життя, викаже й тепер належне розуміння до ваги нашої участи в Світовій Виставі та впродовж наступних кількох місяців зложить свої датки на ту ціль. А ці датки мусять бути видатні, коли брати під увагу, що досі зібрано тільки коло $3,000, а найменша сума, якої потрібно для відповідної репрезентації української іміґрації на цьому Українському Дні, є від $12,000 до $15,000.

Щодо підготови програми на Український Національний День, який відбудеться 18-го червня, то ця праця є в повному ході. Український Народній Хор у числі 500 хористів відбуває вже проби під проводом професора О. Кошиця, а танцюристів підготовляє п. Кість, сотворивши школи танку майже в кожній громаді в околицях Ню Йорку. Коли мати на увазі, що заряд американської Виставової Корпорації бажає, щоб наша участь відзначалася масовим і імпозантним виступом, то виступ соток хористів і соток танцюристів у народних строях саме відповідатиме якнайкраще таким побажанням. Крім хору і танків Виставове Товариство має у пляні заанґажувати для сольоспіву визначного соліста, або солістку. Взагалі ціла програма буде поширена відповідно до зібраних жертв. Іде вже також підготовна праця у справі видання англійською мовою відповідного памяткового журналу з приводу Українського Дня на Виставі. Виконний уряд Виставового Товариства поробить також усі можливі старання, щоб дістати відповідне місце для вистави народнього мистецтва.

Заяву принято до відома.

(Далі буде).

Нічна пригода.

— Коли я збудився вчора вночі, запримітив, що хтось перешукує кишені мого убрання. Я схопив за револьвер, але не вистрілив.
— Чому?
— Бо не хотів стати вдівцем.

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО.
(19)

„Чи ви певні, що шлях до Бонґи веде туди?" — запитав Тарзан Маґру, підозріваючи її підступ. Маґра рішуче потвердила. Тарзан здвигнув плечима. Що було робити? Треба було йти туди, куди вона вказувала. Один шлях міг бути таксамо добрий, чи лихий, як і інший. Вони пустилися в дорогу, та замісць зближатись до Бонґи, віддалялись від неї.

Вони були без потрібного до нетрів засоблення і колиб не Тарзан, важко прийшлось би їм пробиватись. Та для Тарзана нетри були приступні, як для якого господаря його загорода. Без довгої надуми він виструґав лука, спорядив чимало стріл і пішов на лови. А в короткому часі мав добичі і харчу доволі. При ньому й інші не голодували.

Та третього дня їхньої мандрівки Тарзан приніс малу антильопу і, підійшовши з нею до Маґри, кинув нею їй під ноги. Дівчина переляклась на смерть. Бо в очах Тарзана був великий гнів. Таким вона ще його ніколи не бачила. Тарзан підійшов до неї і, вдивляючись у її обличчя, грізно говорив: „Ти брехала, коли говорила, що це шлях до Бонґи".

Дівчина ціла затряслась. „А звідки ти знаєш про це?" — виляпала вона напів свідомо. „Я добре знаю, де цей рід антильоп живе. І знаю також, що він живе далеко від тих околиць, у яких знаходиться Бонґа", відповів Тарзан. Перестрашений і винуватий вигляд дівчини, а також її слова потверджували, що Тарзан сказав правду.